

La Muntanya dels Àngels, el punt culminant de les Gavarres gironines

La muntanya dels Àngels, coronada pel seu santuari al capdamunt, és un dels clàssics ascensos a un dels cims més coneguts i freqüentats pels amants de la bicicleta i de l'excursionisme gironí.

Partint de la Plaça de la Sardana de Sant Daniel, ens enfilarem fins a les cotes més elevades del municipi gironí (485 m.), fins arribar al capdamunt del santuari, ja dins el municipi de Sant Martí Vell. Transcorrerem per camins drets i emboscats però ben fresats i còmodes, amb poques possibilitats de pèrdua. Si bé el primer tram és per un sender forestal, un cop arribem al Coll de la Trobada ens unirem a la carretera asfaltada que duu al Santuari, i l'anirem creuant diverses vegades sempre sota un bosc dens a base de pinedes i alzinars, amb taques de sureda i castanyeda als racons frescals més humits. El major atractiu de l'ascens -d'uns 9 kms i d'unes 3 hores a ritme lent- a banda del mateix bosc, és la panoràmica extraordinària des dels Àngels, un dels punts més alts del massís de les Gavarres.

Des la Plaça de les Sardanes, al cor de la Vall de Sant Daniel, anirem seguint les indicacions de l'Anella Verda per un camí ample de terra marcat amb fites. De seguida creuem per un pontet de fusta la riera de Can Llinàs, i al primer trencant tombem cap a l'esquerra, per on seguim l'Anella Verda paral·lels a la riera (aquí hi creixen roures primer, i plàtans a banda i banda després). Deixem Can Llinàs a mà esquerra i seguir els indicadors, que senyalen la Casa de les Figues (42') i el Santuari dels Àngels (1h 48'). Al cap de poc ja trobem el trencant a mà dreta que indica el camí que s'enfila en direcció als Àngels, entre pedregars i brolles arbustives.

Brolles arbustives del primer tram de camí: Aquests primers minuts d'ascens transcorrerem entre vegetació arbustiva típicament mediterrània, que creix sobre uns rocams amb afloraments calcaris (a diferència de la resta d'itinerari, sobre sòls més àcids). Aquí hi dominen plantes com el garric i les estepes, i hi creixen gladiols i orquídies de diferents espècies. A més, hi distingirem altres arbustos com el bruc, la gatosa, el llentiscle, l'aladern de fulla estreta o l'argelaga negra, mentre que només alguns peus d'alzines i pins esparsos s'obren camí entre la densa brolla. Aquest ambient és ric en ocells com els tallarols capnegre, de garriga i de casquet. A l'hivern, el pit-roig i el pardal de bardissa en són els ocells més freqüents. Esmunyint-se entre els arbustos, els sargantaners aprofiten els moments de sol per entrar en calor i perseguir formigues i escarabats.

Al cap d'uns 5 minuts d'ascens força dur arribem al peu de la variant de l'N-II, que traça una cicatriu de dreta a esquerra, al nostre davant. Darrere nostre deixem una bonica panoràmica de la Vall de Sant Daniel. El seu vessant occidental (per on arribem) és força obert i hi creixen grans mates de ginesta i alguns peus de pi pinyer. Creuem la variant per sota, a través d'un llarg tub. Just després, veiem un trencant a mà esquerra ("Camí vell dels Àngels") que, malgrat que ens duria allà mateix, és menys freqüentat que el camí que seguirem (el camí nou). Així, seguim uns 50 metres paral·lels a la variant, amb tanca de fusta a banda i banda, fins que ben aviat la deixem -creuem per sota una línia elèctrica- per enfilar-nos per un tram de camí envoltat d'un bosc jove.

Bosc jove del segon tram de camí. Aquest tram és l'exemple viu de la reforestació posterior a un incendi, el que afectà bona part de la vall el 1989. Primer les brolles i més tard els arbusts de major mida (sobretot arboços) donen pas a arbres que van recolonitzant l'indret, malgrat l'erosió del sòl posterior a l'incendi, que van provocar les pluges d'aquella mateixa tardor. Hi observem pins pinyers, blancs i pinastres, alzines i alguns peus de suro, que constitueixen una brolla arbrada, encara densa en brucs, argelagues, arboços i llentiscles. També s'hi troben alguns rebrots d'ullastre, testimonis vius dels olivars conreats que temps enrere poblaven aquests vessants. Les papallones més pròpies de zones obertes, com les blavetes, els macaons o les vanesses esdevenen cada cop més escadusseres. Al mig del camí, sovint trobarem rastres de mamífers (fagina, guilla, senglar, geneta, mostela...), que marquen el territori a través d'excrements o petjades.

Al cap de 10 minuts d'ascens força dret, en camí es fa més planer. Seguint les indicacions grogues i blanques, després d'un planer, el camí de terra torna enfilar-se i trobem una cruïlla. Cal seguir cap a la dreta, pel camí més estret. De seguida passem per un bosquet d'arboços i trobem de nou la pista ampla, que creuarem i deixarem a la nostra dreta, tot pujant. Passem per un tram més obac, amb moltes falgueres i polipodis, i més endavant avancem paral·lels a una paret de pedra seca, a la nostra dreta. A mà esquerra, alguna "finestra" entre el brançam ens permet veure la panoràmica del Puig d'Estela i els seus vessants orientals. Arribem a un camí més ample que s'enfila paral·lela a una pista a la nostra dreta, fins a un tram més planer, fins arribar una cruïlla amb 5 camins, on cal anar amunt. Al cap de pocs minuts trobem una nova cruïlla de camins amples. Cap a mà esquerra aniríem al Puig d'Estela i al Castell de Sant Miquel. Nosaltres hem de baixar lleugerament cap a la dreta, on hi ha la pista que baixa a la Font dels Lleons (surt de mà dreta i no l'agafarem), fins arribar a un espai obert i ample. Portem una horeta de camí des del començament (Plaça de les Sardanes). Som a l'Olivet d'en Salgueda.

Olivet d'en Salgueda i el Coll de la Trobada: Aquest indret, situat estratègicament, és el punt més alt d'aquest primer tram d'ascens. Constitueix la confluència dels camins de la Font dels Lleons amb el que mena als Àngels d'una banda, i al puig d'Estela i Sant Miquel (més al nord), de l'altra. Alguns peus d'ullastre són evidències dels antics olivets que es conreaven a les feixes d'aquests vessants. La panoràmica des d'aquí és extraordinària, especialment de la plana selvatana al sud. Més cap a ponent, s'alça el Montseny, les Guilleries, el Collsacabra i el Far. El Pirineu ens queda un xic amagat, però podem intuir-hi el Canigó i el muntanyam garrotxí i empordanès. Aquest és un bon lloc per fer una espera algun capvespre d'hivern i sorprendre el vol crepuscular de les becades o sentir el cant del gamarús.

Ja hem fet el tram més dur de pujada. Ara baixem un xic i seguim el camí principal cap a l'est. Al cap de 2 minuts passem pel Coll de la Trobada (340 m.) i seguim baixant. Lluny però ben clarament, ja albirem el nostre objectiu, l'inconfusible edifici blanc del Santuari de la Mare de Déu dels Àngels. Al cap de poc arribem a la carretera asfaltada GIV-6703, que la seguirem durant uns 100 metres (deixant el trencant a mà esquerra de la pista del Puig d'Estela i de Sant Miquel), fins a la Casa de les Figues.

Casa de les Figues: Aquest és un punt de referència dels qui pugen als Àngels. Ja sigui per estalviar-se un tram de camí i aparcar-hi el cotxe, o bé per caçar bolets a les seves rodalies, les runes de l'antic mas, conegut com la Casa de les Figues, ha esdevingut un punt de trobada per als excursionistes, ciclistes i boletaires. A les seves runes hi viuen sargantanes i dragons. A les basses que trobem a poca distància (a uns 5 minuts a peu per la pista que fa ben poc hem deixat enrere, que duu a Sant Miquel) podem trobar-hi tritons verds i palmats, a més d'una bona colla d'invertebrats aquàtics -especialment, larves grosses d'escarabats i de libèl·lules, així com voraçs nedadors d'espallles-. A partir d'aquí i al llarg de la resta de ruta, la carretera asfaltada és l'eix vertebrador de la ruta i els boscos comencen a ser més densos, formats per pins (pinyer, blanc, pinastre i alguns peus de pinassa), alzines, suros i alguns peus de roure o castanyers als vessants més humits i obacs; hi descobrirem pinyes rossegades, testimoni de l'activitat d'esquirols o ratolins forestals. El raspinel·l, el gaig, el bruel, diverses espècies de mallerengues, el mosquiter, el pinsà, el tudó i el picot garser gros hi són molt freqüents. El cucut sovint hi canta a la primavera, acompanyat del tord, el rossinyol i el cargolet. Són indrets amb raconades on abunden els bolets a la tardor, moment quan desenes de boletaires campen per vessants, valls i dreceres a la recerca de pinetells i rovellons, rossinyols, rossinyols de pi o cama-grocs, trompetes de la mort, llengües de bou o, en indrets més oberts i al mateix marge de la carretera, els grans apagallums o cogomelles.

Després de l'indicador del Pla del Llop, prenem una nova drecera a mà dreta fins un cartell on diu "Els Àngels 3.380 m. Drecera de Can Casellas". Anirem deixant i retrobant la carretera (p.k.8), amb cartells que indiquen "Àngels 32'; Celrà 2h 32'" i més endavant la drecera "Matahomes". A les obagues, el bosc és humit i frondós, amb castanyedes.

Castanyedes i boscos humits: Als vessants orientats al nord i al llarg dels còrrecs i rieres que davallen des dels punts més alts, les formacions de fulla perenne (alzinar, pinedes i suredes) deixen pas a petits nuclis caducifolis, com castanyedes o petites rouredes. A ambdues espècies, de tons rogencs i bruns a la tardor i lluents d'un verd esclatant a la primavera, s'hi sumen alguns peus aïllats d'altres espècies com els servers i moixeres. Aquestes raconades frescals són idònies per amfibis forestals com les salamandres i els gripaus, que gaudeixen d'un bosc ben conservat i, sobretot, connectat amb desenes de bassetes i rieres que s'entollen i preserven l'aigua fins i tot durant l'estiu, al llarg de tot el Massís de les Gavarres. Després del p.k. 9, arribem al Pla dels Vents, on a mà dreta, la bassa (de difícil i desaconsellable accés) ofereix recés a amfibis i a invertebrats aquàtics com odonats i diverses espècies d'heteròpters (nedadors d'espatlles, barquers, sabaters).

Just passat el revolt, a mà esquerra surt la drecera que agafarem, amb un cartell indicador que diu "Drecera del Surolí". Si seguíssim per l'asfaltada, al cap de 200 metres arribaríem al trencant que condueix a Sant Mateu de Montnegre (a 5 km) i a Quart (uns 15 km).

Àrea de repòs del Surolí: Aquest indret planer està condicionat amb papereres i bancs on reposar abans d'arribar al cim. Rep aquest nom gràcies al surolí (híbrid de suro i alzina) de gran mida que hi romangué viu fins fa pocs anys i a través del qual algunes històries ens parlen de promeses d'amors i de parelles que s'hi declararen. És un bon lloc on cercar papallones i altres insectes forestals –als llocs planers, especialment quan presenten alguna petita ondulació, s'hi pot observar el fenomen del *hilltopping* (lluïtes aèries entre mascles), que presenten espècies de papallona com la fascinant i bigarrada papallona de l'arboç-.

Seguim per la drecera i, en uns 10 minuts, arribem a la carretera asfaltada, que ja no deixem fins pràcticament al cim. Passem per una divertida il·lustració d'una font ("Font del Surolí"), que de ben segur anhelarem que fos real si hi pugem durant els mesos de calor estival. Ara, des del km 10 de la carretera -ja dins el terme municipal de Sant Martí Vell- pujarem al Coll dels Àngels, on una escultura i dues antenes ens descobreixen que som quasi a dalt. A mà dreta la carretera asfaltada baixa fins a Madremanya. en 3 minuts serem al Santuari de la Mare de Déu dels Àngels.

Santuari de la Mare de Déu dels Àngels: Situat a 485 metres d'altitud, la seva silueta característica s'albira des d'arreu de la plana empordanesa i selvatana. Aquí Dalí i Gal·la s'hi van prometre amor etern... i és que els valors naturals que s'hi admiren conviden a la reflexió. Des del capdamunt, a vol d'ocell, l'àmplia visibilitat ens permet detectar el bategar calmat de rapinyaires gavarrencs com l'aligot, l'esperver, l'astor o, als mesos d'estiu, l'àguila marcenca. També podem sentir i observar estols d'abellerols, falciots i ballesters. La panoràmica que ens ofereix l'alçada relativa, respecte de les planes circumdants, ens mostra el massís del Canigó al nord, que s'alça imponent, blanc a l'hivern, just sobre la ciutat de Banyoles al seu dessota. Més a l'oest, el puig i el Castell de Sant Miquel semblen llunyans i de poca alçada; mentre que al seu darrere, s'aixeca el muntanyam de Rocacorba. Els cingles de la Barroca, a la Vall de la Llémena, s'entreveuen com una rèplica del Far, que s'alça just al seu darrere. L'àrea urbana de Girona amb les Guillerries de fons és ja a una llarga distància temporal i física, des que hem començat a caminar. Més al sud, s'obre la plana de la Selva i els contraforts del Montseny, seguit per les serralades meridionals i litorals de la Catalunya central, i per l'Ardenya i l'extrem oriental del mateix massís de les Gavarres que ara trepitgem. A llevant, les Badies del Ter i de Roses, que defineixen les planes empordaneses del Baix i Alt Empordà, es veuen interrompudes per l'altiu massís del Montgrí (amb el Rocamaura, a l'extrem est) i les Illes Medes. Més al nord, el Cap Norfeu dibuixa espadats litorals ja al Cap de Creus, que és seguit pels massissos de l'Albera i de les Salines, amb la ciutat de Figueres als seus peus. Més a prop, però al seu dessota, les inacabables pollancredes s'estenen per la plana del Ter, als municipis de la comarca del Gironès amb més "vocació" empordanesa. Tot plegat ens ofereix una estampa que convida a la calma, a la tranquil·litat que transmet la contemplació de la Natura, a la pau del paisatge i el relleu que la natura, l'home i la seva activitat han anat conformant al llarg de segles i segles de transformació. Finalment, al costat del Santuari hi trobarem un lloc on dinar (de restaurant o, si ja el duem, a l'àrea de pícnic), així com també lloc per passar la nit si ho desitgem.